

0 - 6 YAŞ ÇOCUKLARINDA YARATICILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ

Çocuk gelişim uzmanları tarafından yapılan bilimsel araştırmaların sonuçlarında, ilk altı yılın, çocuk gelişimi yönünden en önemli dönem olduğu vurgulanmaktadır. Bu dönemde, gelişim diğer dönemlere oranla daha yoğundur. Hayat boyu insanı etkileyecek kişisel algılama, kavrama becerileri, davranışsal tutum ve beceriler yanında ince motor (elde ve parmaklarda bulunan küçük kasların çalışması) ve kaba motor (vücuttaki büyük kas gruplarının uyumlu bir şekilde çalışması) becerilerinin gelişimi de bu yaşlarda oluşur.

Bunun yanında, bütün çocuklar, doğduklarında genlerinde bulunan yeteneklerle dünyaya gelirler. Sahip oldukları bu yetenekler işlenmeyi bekleyen cevherler gibidir ve yeteneklerin bir çoğu dört yaşına gelmeden yok olup gider. Çocuklarımızda bulunan bu cevherleri çoğu zaman gözden geçiririz, fark etmeden kaybolup gitmesine seyirci kalabiliriz. Bu dönemde, aileler ve eğitimciler, çoğu zaman çocukların yeteneklerine ışık tutacak yaratıcılıklarını bilinçsizce bastırır veya farkına varamayabilirler. Böylece, ilk yıllarda çocukta bulunabilecek yaratıcılık, desteklenmediğinde yok olup gidecek, yetenekler konusunda ipuçlarına bir daha ulaşamayacaktır.

Bu konuda bilinçli ebeveyn ve eğitimciler tarafından yapılması gereken en önemli şey önce çocukta var olan yaratıcılık potansiyelini gözlemleyerek baskın karakterdeki yeteneği açığa çıkartmak, böylece çocukta mevcut olan yeteneği yakalama ve geliştirme fırsatını değerlendirmek olmalıdır.

Anne Baba ve Eğitimciler Olarak Yapılması Gerekenler

Bu dönemde, anne, babalar ve eğitimciler farkında olmadan, çocuğun gösterdiği yaratıcı davranışlara karşı duyarsız kalmakta veya gereksiz, saçma, aptalca gibi yakıştırmalarla yaratıcılığı bastırma hatasına düşmektedirler. Bu dönemdeki gözlemin önemini anlatmak için var olan yaratıcılık yeteneğinin hiçbir zeka testi ile ölçülmesinin mümkün olmadığını da bilmek ve yaratıcılığı destekleyerek geliştirmek adına aşağıdaki konulara önem vermek gerekmektedir:

- Merak uyandırmak
- Esnek olmak
- Kendini anlamasına yardımcı olmak
- Sorulara karşı duyarlı olmak
- Yaratıcılığı ödüllendirmek
- Aşırı korumacı davranışlardan kaçınmak
- Cinsiyet ayrımcılığı yapmamak

Merak Uyandırmak:

Çocuklar, etraflarında olup bitenler hakkında sorular sormaya meraklıdır ve bazen yetişkinler tarafından saçma olarak nitelendirilen sorular da sorabilir, ellerine aldıkları objeleri sallamak, içine bakmak, kıvrırmak, ısırarak, parçalarını birbirinden ayırmak gibi davranışlarda bulunabilirler. Tüm bunların amacı bu objeyi her yönüyle öğrenmektir. Bu dönemde, anne, babalar ya da eğitimciler tarafından bu davranışlarına, bastırıcı şekilde karşılık görürlerse veya sorularına doyurucu cevaplar almazlarsa tatmin olmazlar.

Bu döneme katkıda bulunmak için çocuğun, yaratıcı yönünü destekleyen, onda merak uyandıracak çalışmalar bilinçli şekilde yapılmalıdır. Bu dönemde, çocukla mümkün olduğu kadar

kaliteli zaman geçirmeli, örneğin birlikte geziler yapmalı, tren, vapur gibi çeşitli taşıtlarla deneyimleri artırılmalı, müze ve hayvanat bahçe gezileri yapılmalıdır. Çocuğun çevresinde merakını uyandıracak ne kadar çok uyaran olursa çocuk o kadar çok soru soracak ve öğrenecektir. Genellikle, olaylar arasındaki farklar ve çelişkilere karşı duyarlıdırlar, gözlerinden hiç bir şey kaçmaz ve beyinleri 0-6 yaşlarda her şeyi en ince ayrıntısına kadar kayıt etme özelliği taşır.

Esnek Olmak:

Yaratıcı çocuk, oyun oynarken oyun içinde oyun üretir, kendine, arkadaşlarına roller verir, benzetmeler yapar ve rolleri yönetir. Bazen ısrarlı şekilde günlerce aynı role bürünür. Ana baba olarak bu tür davranışlarda esnek davranmak bazen onun benimsediği rollerde yer almak ve oyunlarında birlikte oynamak ve onun hevesini artırmak gerekir.

Kendini Anlamasına Yardım Etmek:

Yaratıcı çocuk kendini çok iyi motive eder. Devamlı yönlendirilmekten sıkılır. Oynadığı oyunlarda mutlaka kendine özgü bir rolü vardır. İlginç fikirler geliştirir ve bu fikirlerini geliştirmek için sizden uygun olmayabilecek isteklerde bulunur. Hatta karşı tepkilerde bulunur ve kimi zaman hırçınlaşır. Bu tür davranışları karşısında anne babalar için uygun bir lisan kullanmak maharet ister. Bu dönemde onu anlamaya çalışarak kendini anlaması sürecine katkıda bulunmak gerekir.

Sorularına Duyarlı Olmak:

Yaratıcı çocuk her şeyi öğrenme isteği ile çok soru sorar. Bazen ana, babayı bunaltabilecek olsalar da sorulara sabırla cevaplar vermelidir. Bu dönemde, çocuklar sorularına baştan savmak için verilen cevaplarla atlatıldıklarını farkına varırlar. Onları can kulağı ile dinlemek ve önemsemek, sorularına, onların anlayacağı şekilde hatta durumu canlandırarak, oyunlarla açıklamak çok etkili olacaktır.

Yaratıcılığı Ödüllendirmek:

Yaratıcı çocuğun içinde, parlamaya hazır bir ışık her zaman bulunur. Bu ışığı yanlış tutumlar sonucunda söndürmemek gerekir. Anne, baba ve eğitimciler çocuğun bu engin hayal dünyasında gezinmesine, bu ışığı yakmasına olanak sağlamalı ve özgürce hayal ettiği dünyada gezinmesine destek olmalıdırlar. Desteklenen yaratıcı çocukların, açığa çıkartılan yetenekleri sayesinde insanlık için ne buluşlar yapabileceğini kim bilebilir... Bu dönemde, çocuklarınızı ödüllendirmekten çekinmeyiniz. Ödül çocuğu heveslendirir. Çocuk hangi alanda kendini rahat hissediyor ve hangi alanda yaratıcı fikir üretiyorsa, baskın yeteneği o alanda kendini gösterecektir. Ödüllendirilen çocuklarınızın motivasyonu da artmış olacaktır.

Aşırı Korumacı Davranışlardan Kaçınmak:

Başarı ve öğrenme, uygulamalar sonucunda ortaya çıkar. Bırakın uygulasin denesin, öğrensin ve başarsın... Anne babalar, çocuklarının incinmelerinden korkarak onlara aşırı korumacı davranır ve bu davranışlarla yaratıcılığı yok edebilirler. Onlara her zaman tedbir alınması şartıyla denemeleri için şans verilmelidir.

Cinsiyet Ayrımcılığı Yapmamak:

Sıkça yapılan yanlışlardan biri de cinsiyet konusundaki ayrımcılıktır. Buna göre renk ayrımı en sık görülen ayrımcılık örneğidir. Toplumumuzda, bazı renklerin kız rengi bazılarının erkek rengi olduğu; çok gülmenin kızlara ve ağlamanın erkeklere yakıştırılması gibi aslında doğal olan davranışlarla ilgili yanlış bazı görüşler yaygındır. Bu çeşit yönlendirmelerin yapılmaması yanında bazı saldırgan davranışların da ne kız ne de erkek çocuklar için uygun olmadığını vurgulamak gerekmektedir.

Yaratıcı Çocuğa Nasıl Davranmalı?

Yaratıcı çocuk yenilikçidir ve aklına gelen her türlü fikri denemek ister. Özgür bir ruh hali vardır ve davranışlarına kısıtlama koyarken dikkatli olmak, baskıcı tarzda davranmamak gereklidir. Yapılmaması gereken davranışların çocukla paylaşılması ve bu paylaşım sırasında mutlaka nedenleri de anlatarak davranış biçimine birlikte karar vermek daha uygun olacaktır.

Yaratıcı çocuğun otorite yolu ile öğrenmeye karşı çıkan bir yapısı vardır. Yaşıtları arasında hemen fark edilir. Özgür davranır ve kurallara karşı gelmeye yatkın bir tavır sergiler. Bu çocuklar oyun oynamayı çok sever. Oyun, yaratıcı çocuklar için kişiliğini sergilediği ve kendini gerçekleştirdiği bir ortamdır. Oyun içinde üstlendiği rollere kendini kaptırır ve bazen üstlendiği rolün ismini kendi ismi gibi kullanır. Örneğin: Kendisi için "Ben kaptanım, ben süpermenim" diyebilir. Bu zamanlarda anne baba olarak çocuğun oynadığı oyunlar içinde roller almak onu mutlu edecek ve heveslendirecektir.

Yaratıcı çocuk zekidir. Problemlere farklı çözüm yolları bulmak zekanın ölçüsüdür ve oyun sırasında çocuğu gözlemlemek çocuğun yetenekleri hakkında birçok ipucu elde etmemizi sağlayacaktır.

Yaratıcı çocuk, nesnelere, olayları her zaman farklı düşünerek yorumlar. Bu sırada onun yorumlarına onaylamak ve onaylamamak amacıyla, olur veya olmaz diye sınırlar koymamak ve özgür düşünmesine olanak tanımak doğru olacaktır. Bilim de deneyler sonucunda ortaya çıkar. Anne ve baba da çocuğun denemeler yapabilmesi için fırsatlar yaratmalı, daima sorumluluk ve risk alması yönünde destek vermelidir. Aynı zamanda davranışlarının sonuçlarına katlanabilmesi, çocuğa mücadele gücü kazandırması, devamlılık, kararlılık gibi davranışlar sergilemesi yönünde destek vermek açısından da yararlı olacaktır.

Nasıl Gözlemlemeli ?

Çocukların oyun oynarken gözlemlenmeleri onlar hakkında bilgi edinmemiz yönünde çok yararlı olur. Düzenli ve sistematik olarak tutulacak bu bilgiler çocuğun yetenekleri ve davranış tarzı hakkında yön verici olacaktır.

Bu amaçla, öncelikle bir gözlem dosyasında (basit bir defter de olabilir) gözlem günü, saatini de belirtip, kendisi ile ilgili ipucu olabilecek önemli bilgileri kaydederek takip etmemiz uygun bir yol olacaktır. Örneğin, üç aylık periyotlar halinde toplanan bu bilgileri, eğitimci veya öğretmenleri ile paylaşabiliriz. Böylece çocuğun yaratıcılığının en çok hangi konularda olduğunu sadece kendimiz için değil, okuldaki başarısına katkı amacıyla da kullanabilmiş ve doğru yönlendirilmesi konusunda eğitimcilerin de işini kolaylaştırmış oluruz.